

Offentliggjort d. 16. april 2017

Ægtefællers formueforhold – nye regler på vej[©]

*Af advokat (L) Bodil Christiansen og
advokat (H), cand. merc. (R) Tommy V. Christiansen*

www.v.dk

Børne- og socialministeren har i slutningen af marts 2017 fremsat et forslag til en ny, moderniseret lovgivning om ægtefællers formueforhold.

Den foreslåede lovgivning skal gøre det nemmere for ægtefæller at forstå deres retsstilling. Et andet hovedformål er at skabe et enkelt og forudsigeligt system, der skaber rimelige resultater for de fleste ægtefæller.

Loven skal afløse den snart 100 år gamle lov på området. Men grundprincipperne for ægtefællers formueordninger foreslås bibeholdt.

Ægtefællers økonomiske forhold reguleres i vidt omfang i en lov fra 1925. Loven er siden blevet ændret og ”moderniseret”, men lovens grundprincipper er blevet fastholdt gennem årene.

Selv om loven har bestået i en menneskealder og berører en stor del af befolkningen, er det nok desværre fortsat de færreste, der er fortrolige med lovens begreber, principper og konsekvenserne heraf.

Efter et omfattende, mangeårigt udvalgsarbejde, der blev afsluttet i 2015, har børne- og socialministeren nu fremsat et forslag til en ny, moderniseret lovgivning på området, nemlig forslag til lov om ægtefællers økonomiske forhold.

Offentliggjort d. 16. april 2017

Formålet med forslaget er for det første, og som det anføres i lovforslaget, at skabe et enkelt og forudsigeligt system, der skaber rimelige resultater for flertallet af ægtefæller, og som ikke medfører et større behov for domstolsbehandling end i dag.

Endvidere har det været tanken, at de nye regler på området skal være enkle, tydelige og skrives i et klart sprog, så ægtefæller kan forstå deres retsstilling. Loven er udformet efter det princip, at loven så vidt muligt skal give præcise svar på, hvordan ægtefællers formue deles ved separation, skilsmisse og død, herunder hvilke aktiver der ikke indgår i delingen ved ægteskabets ophør som f.eks. særeje.

Hovedpunkter i lovforslaget

Med lovforslaget opretholdes hovedelementerne i den gældende ordning for ægtefællers økonomiske forhold. Det betyder bl.a. følgende:

Særråden og særhæften

Også efter de nye regler vil det være udgangspunktet, at hver ægtefælle under ægteskabet råder fuldt ud over egen formue (egne aktiver), uanset om der er formuefællesskab eller særeje i ægteskabet, og kun hæfter for gæld stiftet af ægtefællen selv. Disse grundlæggende principper betegnes i fagsproget som "særråden og særhæften". Principperne gælder, uanset om formuen er erhvervet eller gælden er stiftet før eller under ægteskabet.

I praksis ses meget ofte, at ægtefæller opfatter ægtefællernes samlede formue som en "fællesformue" ejet af begge ægtefæller. En sådan opfattelse udtrykker ikke tingenes rette sammenhæng.

Situationen er i stedet den, at hver ægtefælle, som allerede anført, som udgangspunkt er enerådende over egne indtægter og egen formue, f.eks. løn, opsparede midler, formue erhvervet ved arv og gave etc.

Offentliggjort d. 16. april 2017

På samme vis hæfter en ægtefælle som udgangspunkt kun for gæld stiftet af ægtefællen selv. En ægtefælle kan altså ikke optage et lån i banken og få den anden ægtefælle indsat som skyldner på lånedokumentet uden dennes samtykke, og den anden ægtefælle hæfter som udgangspunkt heller ikke i øvrigt for bankgælden.

Der gælder enkelte undtagelser til principperne om særråden og særhæften. Bl.a. vil en ægtefælle også efter de foreslåede regler være afskåret fra at sælge eller pantsætte familiens helårsbolig, hvis boligen indgår i formuefællesskabet mellem ægtefællerne.

Men det er vigtigt at holde fast i udgangspunktet om særråden og særhæften, der også får betydning ved den senere deling af ægtefællernes formue i forbindelse med ægteskabets ophør.

De grundlæggende principper gælder endvidere, hvad enten der er formuefællesskab (fælleseje) eller særeje i ægteskabet. I virkelighedens verden er det hidtil anvendte begreb ”fælleseje” faktisk et misvisende udtryk for retsstillingen under ægteskabet, og har reelt kun betydning for den deling, der skal finde sted ved ægteskabets ophør ved separation, skilsmisse eller dødsfald. I lovforslaget til de nye regler er på denne baggrund foreslået, at der fremover skal anvendes begrebet ”delingsformue” i stedet for begrebet ”fælleseje”. Begrebet formuefællesskab foreslås fortsat anvendt som betegnelse for lovens almindelige ordning om ægtefællers formueforhold.

Ligedeling

Loven fra 1925 og også det foreliggende lovforslag er baseret på det udgangspunkt, at ægtefæller skal ligedele deres respektive formuer ved ægteskabets ophør, dvs. ved separation og skilsmisse samt ved dødsfald, med mindre der foreligger særlige forhold, jf. nærmere nedenfor. Selv om lovforslaget er udtryk for en grundlæggende modernisering af de gældende regler, er det tanken, at ligedelingsordningen fortsat skal være et bærende element for formueordningen.

Ligedelingen skal som hidtil ske ved en deling af ægtefællernes nettoformue, således at forstå, at hver ægtefælle afleverer halvdelen af egen nettoformue til den anden ægtefælle

Offentliggjort d. 16. april 2017

ved ægteskabets ophør. Der sker således ingen deling af gæld. Se herom nærmere Spørg om Penge den 2. juli 2011, Ægtefællers formuer, Spørg om Penge den 30. januar 2010, Når ægtefæller har formuefællesskab eller sameje, samt Spørg om penge den 6. oktober 2012, Forskellige former for særejer mellem ægtefæller.

Undtagelser til lighedeling

Lighedelingsprincippet fraviges dog på flere måder:

Skævdeling – kortvarige ægteskaber

For det første er det efter de gældende regler muligt at opnå en skævdeling af formue omfattet af formuefællesskabet, hvis en lighedeling vil være åbenbart urimelig, navnlig fordi ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab af betydning. Denne adgang til skævdeling fastholdes i lovforslaget til nye regler på området. Udvalget havde overvejet flere andre modeller for løsning af problemstillingen, men disse modeller blev forkastet af Børne- og Socialministeriet i forbindelse med udarbejdelsen af lovforslaget.

Visse aktiver undtaget

Dernæst er visse aktiver i dag undtaget fra lighedelingen og følger således ejerægtefællen ved separation og skilsmisse uden deling med den anden ægtefælle.

Efter lovforslaget skal dette fortsat gælde for personlige og uoverdragelige rettigheder, herunder f.eks. ophavsrettigheder, ret til biblioteksafgifter, båndlagt arv og gave samt goodwill.

Ligeledes skal en ægtefælle som udgangspunkt fortsat kunne udtage egne rimelige pensionsrettigheder forlods. Reglerne på dette område blev grundlæggende revideret i 2006, og disse regler foreslås videreført.

Offentliggjort d. 16. april 2017

Endvidere foreslås en række erstatninger, godtgørelser og forsikringsudbetalinger som følge af personskade som hidtil ikke at skulle indgå i formuedelingen. Det drejer sig om erstatninger m.v. for skade i form af bl.a. tab af erhvervsevne, tab af forsørger, varigt mén, svie og smerte, tort og kritisk sygdom. Erstatning og godtgørelser, der udbetales i tilknytning til et ansættelsesforhold, foreslås derimod at indgå i formuedelingen, herunder og som hidtil tabt arbejdsfortjeneste, samt tillige godtgørelse for uberettiget afskedigelse, fratrædelsesgodtgørelse efter mangeårig ansættelse i samme virksomhed m.v.

Særeje

For det tredje og måske vigtigst vil det fortsat være muligt at etablere særeje med den virkning, at formue omfattet af en ægtefælles særeje kan udtages forlods af denne ægtefælle.

Et særeje for den ene eller begge ægtefæller kan i dag udformes på mange forskellige måder med vidt forskellige konsekvenser ved separation og skilsmisse henholdsvis ved dødsfald.

Det er tanken, at disse forskellige muligheder skal bibeholdes samt tillige udvides på forskellig måde, for derved at give ægtefællerne vide muligheder for at udforme særejeaftaler efter ægtefællernes individuelle behov og præferencer.

Det kan i praksis være ganske vanskeligt for ægtefæller at overskue konsekvenserne af en given aftale om særeje, og det må derfor normalt anbefales parterne at drøfte sådanne aftaler med en sagkyndig.

En aftale mellem ægtefæller eller kommende ægtefæller om særeje skal for at være gyldig fortsat indgås ved oprettelse og tinglysning af en ægtepagt.

Det vil ligeledes fortsat være muligt for en arvelader og en gavegiver at bestemme, at arv eller gave skal være særeje for modtageren.

Offentliggjort d. 16. april 2017

Gensidig forsørgelsespligt

Efter lovforslaget er det tanken at bibeholde de hidtil gældende lovregler om ægtefællers gensidige forsørgelsespligt. Det er således opfattelsen, at en forsørgelsespligt fastslået ved lov vil bidrage til at skabe sikkerhed og tryghed i forhold til forsørgelsen mellem ægtefæller.

Det er herunder hensigten, at ægtefællers gensidige forsørgelsespligt fortsat skal gå forud for offentligretlig forsørgelse.

Gaver mellem ægtefæller

Da ægtefæller agerer som to selvstændige personer under ægteskabet, kan ægtefæller indgå aftaler med hinanden på samme måde som med en fremmed.

Ægtefæller kan herunder forære hinanden gaver, herunder betydelige gaver, med den konsekvens, at den modtagende ægtefælle fremadrettet har stilling som ene-ejer af det gaveoverdragne aktiv, eksempelvis en fast ejendom eller en post aktier. Det indebærer f.eks., at giverægtefællens kreditorer som udgangspunkt ikke længere kan søge fyldestgørelse i det pågældende aktiv. Selve overdragelsen mellem ægtefællerne er som udgangspunkt ikke forbundet med skatte- eller afgiftsmæssige konsekvenser. Denne retsstilling vil også gælde efter de foreslåede regler.

Hidtil har det været en betingelse for at anse en gave mellem ægtefæller for gyldig, at gaver blev givet ved ægtepagt, med mindre der var tale om sædvanlige gaver, hvis værdi ikke står i misforhold til giverens kår, dvs. almindelige lejlighedsgaver til jul, fødselsdag m.v. Kravet om oprettelse af ægtepagt foreslås imidlertid nu ophævet.

Konefinten

Interessefællesskabet mellem ægtefæller kan imidlertid føre til, at en ægtefælle overfører væsentlige værdier til en ægtefælle med det formål at bringe værdierne i kreditorly - undertiden betegnet som "konefinten".

Offentliggjort d. 16. april 2017

Flere regler i den hidtidige lovgivning om ægtefællers formueforhold har skullet imødegå sådanne illoyale dispositioner, herunder regler om omstødelse af gaver til ægtefæller.

I forslaget til nye regler på området foreslås det at samle reglerne om omstødelse af gaver mellem ægtefæller i konkursloven samt at skærpe disse regler, bl.a. med henblik på at imødegå, at et ægtepar gør brug af konefinten.

Det foreslås herunder, at det – udover de gældende regler om omstødelse i konkurs, der samtidig skærpes – fremover skal være muligt under en konkurs uden tidsbegrænsning at omstøde gaver til skyldneres nærtstående, hvis gaven stod i åbenbart misforhold til skyldnerens økonomiske forhold.

Modtagerægtefællen kan dog afværge omstødelse ved at føre bevis for, at giverægtefællen (skyldneren) var og forblev solvent, da gaven blev givet, og herudover utvivlsomt havde tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Det kræves således, dels at giverægtefællen efter gaveoverdragelsen opretholdt en indtægt, der var tilstrækkelig stor til at dække ægtefællens løbende forpligtelser, og dels at giverægtefællens aktiver utvivlsomt oversteg passiverne.

En yderligere skærpelse ligger her i, at et omtvistet eller betinget krav skal medregnes ved vurderingen af skyldnerens økonomiske stilling, da gaven blev givet, hvis kravet senere fastslås. Denne sidste stramning tager efter lovforslaget bl.a. sigte på tilfælde, hvor giverægtefællen bliver mødt med et større erstatningskrav, eksempelvis i anledning af ansvarspådragende ledelse af en virksomhed.

Endelig foreslås det i lovforslaget, at der fremover også skal kunne ske omstødelse i konkurs, hvis en ægtefælle (skyldner) løbende har betalt større beløb til eller for sin ægtefælle, end hvad der efter ægteparrets økonomiske forhold og familiens behov var rimelige bidrag til familiens forsørgelse.

Offentliggjort d. 16. april 2017

Omfattende lovforslag

Med det foreliggende lovforslag om ægtefællers økonomiske forhold og et yderligere forslag om supplerende ændringer i anden lovgivning reguleres en lang række forhold af væsentlig økonomisk betydning for ægtefæller. I tillæg til ovenstående kan bl.a. nævnes visse særlige kompensationskrav ved formuedelingen, ægtefællebidrag, fordeling af ægtefællernes respektive aktiver ved separation og skilsmisse samt processuelle forhold og lovvalg for ægteskaber med internationalt islæt. Nogle af disse forhold vil senere blive særskilt omtalt i disse spalter.

Ikrafttræden

Det er tanken, at de nye regler skal træde i kraft den 1. januar 2018.

— o —